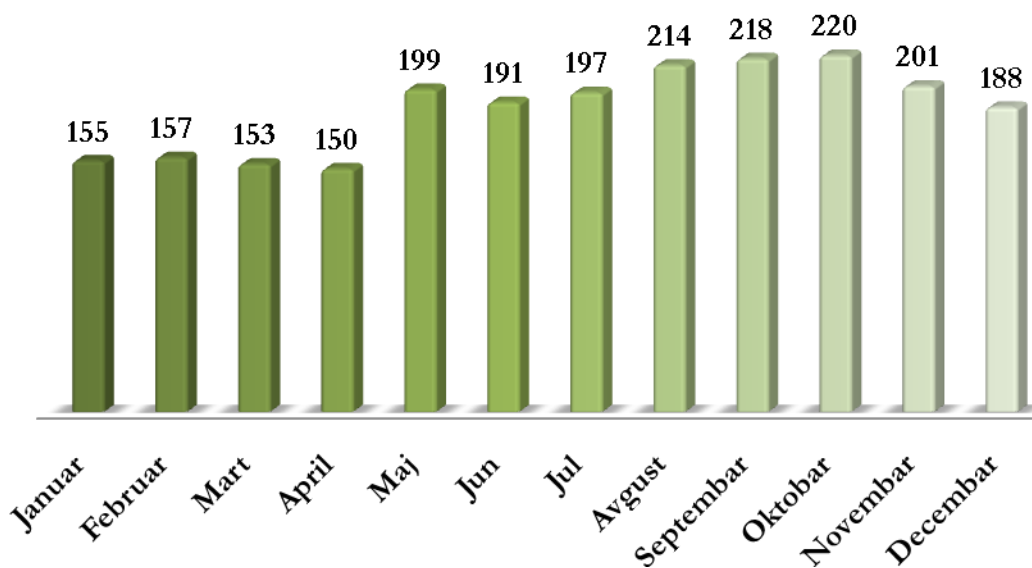

ASTRA SOS telefon i direktna pomoć žrtvama trgovine ljudima u 2015. godini

Od početka rada u martu 2002. godine do 31. decembra 2015. godine, putem ASTRA SOS telefona primljeno je ukupno **25.140** poziva od **4.370** klijenta/klijentkinje. Od ovog broja klijenata, njih **470** su identifikovani kao žrtve trgovine ljudima.

U 2015. godini putem ASTRA SOS telefona primljeno je ukupno **2.243** poziva. Struktura poziva po mesecima prikazana je u grafikonu 1.

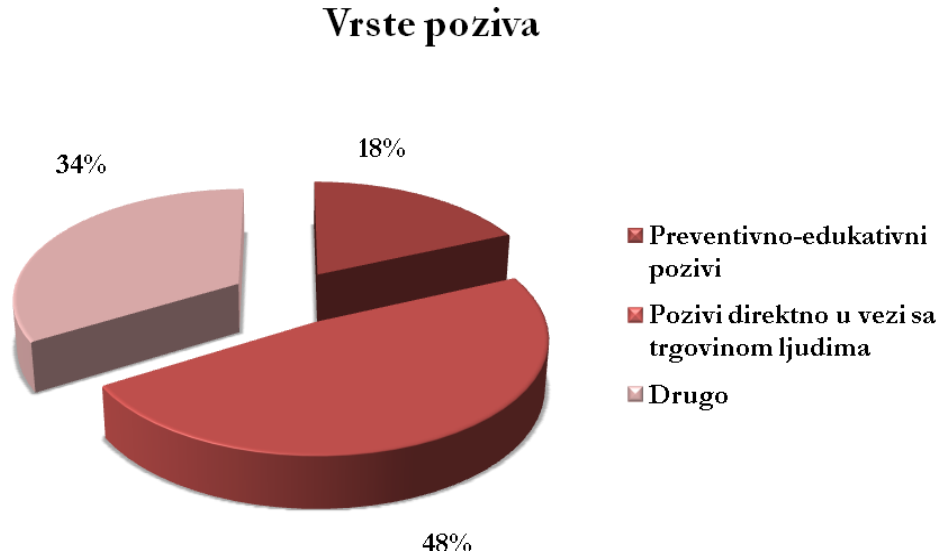
Struktura poziva po mesecima

Grafikon 1: Struktura poziva po mesecima

Struktura SOS poziva

Razlozi kontaktiranja ASTRA SOS telefona su prikazani u Grafikonu 2.

Grafikon 2: Vrste poziva

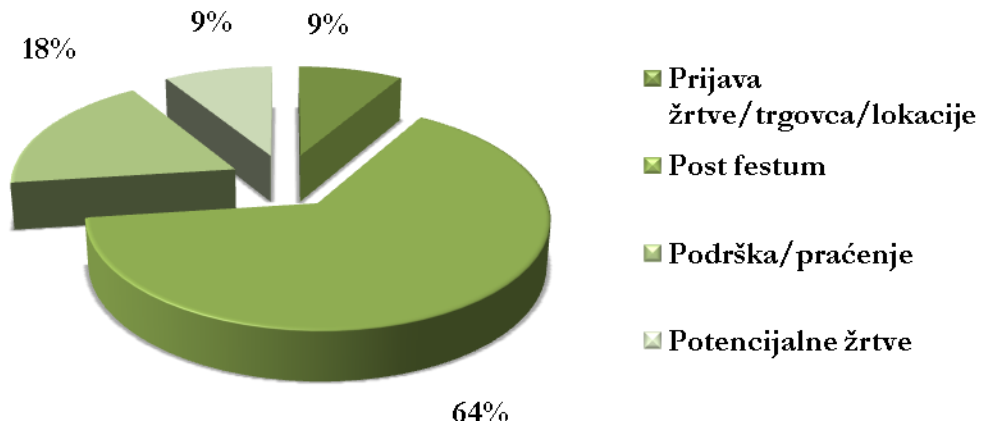
Kao što se može videti, najučestaliji su pozivi koji su direktno u vezi sa trgovinom ljudima.

U 2015. godini 1077 poziva iz ove kategorije poziva je obavljeno, što čini 48% svih poziva upućenih ASTRA SOS telefonu. Primljeno je 38 prijava u vezi sa potencijalnom žrtvom/trgovinom ljudima. Od tog broja 10 osoba je identifikovano kao žrtva trgovine ljudima.

Većina poziva iz grupe poziva koji su direktno u vezi sa trgovinom ljudima su post festum pozivi (694) odnosno pozivi načinjeni nakon identifikacije. Ovi pozivi su povezani sa pružanjem urgentne pomoći i pružanjem asistencije i podrške žrtvama i sastavni su deo procesa reintegracije.

Tokom 2015. godine obavljeno je 195 poziva koji su u vezi sa pružanjem podrške žrtvama nakon što su izašle iz programa (re)integracije.

Pozivi direktno u vezi sa trgovinom ljudima

Grafikon 3: Pozivi direktno u vezi sa trgovinom ljudima

Važan aspekt rada ASTRA SOS telefona je i prevencija trgovine ljudima i drugih oblika eksploatacije promovisanjem sigurnog zapošljavanja i prosleđivanjem preventivnih informacija u vezi sa problemom trgovine ljudima i načinima sigurnog i legalnog rada u zemlji i inostranstvu. Većina poziva iz ove grupe (preventivno-edukativni pozivi) koji su primljeni putem ASTRA SOS telefona su se odnosili na poslovne ponude za poslove u Zapadnoj Evropi (najčešće za Nemačku), kao i na zemlje Bliskog Istoka.

Poslovi zbog kojih su se građani obraćali ASTRA SOS telefonu su raznovrsne prirode: od au pair programa, modelinga, poslova u građevinskoj industriji i u ugostiteljstvu, različitih sezonskih poslova itd. Najveći broj poziva primljenih u 2015. godini se odnosio na poslove u ugostiteljstvu i u građevinskoj industriji.

Kao i prethodnih godina, navodni poslodavci, odnosno agencije za posredovanje u zapošljavanju su prilikom oglašavanja svojih ponuda obećavali odličnu zaradu, vize i radne dozvole, smeštaj, dobre uslove rada i sl. Građani su najčešće kontaktirali ASTRU nakon što su već stupili u kontakt sa poslodavcem, odnosno agencijom za zapošljavanje. Neke od ovih firmi / agencija su promovisale svoj rad u novinama, na internet reklamama, društvenim mrežama... Tako na primer, u slučaju jedne agencije, ASTRA je primila pozive od 45 građana koje su bili zainteresovani za njihovu ponudu.

Dotična firma je oglašavala poslove u Francuskoj i Nemačkoj, navodeći mogućnost odlične zarade. Građanima su govorili da će posao biti legalan i da će dobiti vize i radne dozvole. Od građana je traženo da uplate iznos od 150 – 350\$ zavisno od destinacije kao garanciju ozbiljnosti kandidata, potom bi sa njima bio potpisivan “ugovor” za obavljanje posla u stranoj firmi u inostranstvu. Građanima je rečeno da će firma podneti svu dokumentaciju ambasadi i da će im biti izdata grupna viza. ASTRA je građanima koji su nas kontaktirali prenela informacije o legalnim i bezbednim načinima poslovanja, ukazala na postojeće zakonske propise koji regulišu zapošljavanje, kao i procedura za zapošljavanje u inostranstvu. Prema Zakonu o zapošljavanju i osiguranju u slučaju nezaposlenosti agencije za zapošljavanje u Srbiji su licencirane od strane nadležnog ministarstva, odnosno Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja. Isto tako, važno je napomenuti da prema članu 31 navedenog zakona nezaposleno lice ima pravo da besplatno koristi usluge agencije za zapošljavanje.

Međutim, ova firma je, iako je obavljala poslove posredovanja u zapošljavanju, bila registrovana za vršenje drugih delatnosti, čime je bila izvan kontrole i nadležnosti inspekcije rada.

Naime, prema zakonu Inspekcija rada kontroliše primenu propisa o zapošljavanju, pravima radnika i bezbednosti na radu. Radnici imaju pravo na zaštitu od strane Inspektorata bez obzira na to da li je prijavljen ili radi “na crno”, da li rade kod privatnika ili u državnoj službi, da li imaju potpisan ugovor o radu, ugovor o delu i sl. Međutim, da bi inspekcija mogla da reaguje potrebno je da firma bude legalna, odnosno da bude registrovana.

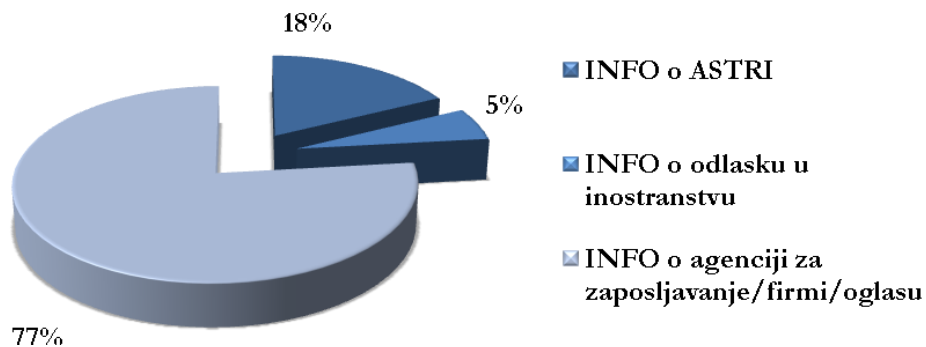
U slučaju gorenavedene agencije, koja tokom 2015. godine nije bila jedina agencija koja je na ovaj način poslovala, odnosno obavljala jednu delatnost, a bila registrovana za drugu, ASTRA se u više navrata obraćala i Tržišnoj inspekciji. Međutim i pored privremene zabrane obavljanja delatnosti zapošljavanja i posredovanja u zapošljavanju, kao i oglašavanja, firma je nesmetano nastavila da posluje. Na ovu činjenicu ASTRA je nastavila da ukazuje nadležnoj inspekciji, kao i policiji, međutim adekvatna reakcija nadležnih organa je izostala.

Kako se ispostavilo, ponude ove agencije su bile prevara, jer nakon nekoliko meseci rada i angažovanja građana firma je zatvorila svoje kancelarije, a građani koji su uplatili novac firmi kako bi dobili obećani posao više nisu mogli da uspostave kontakt sa poslodavcem. Prema procenama ASTRE preko 100 građana je oštećeno na ovaj način.

Poslovanje ove agencije nije izolovan primer, jer krajem 2014, i tokom 2015. godine putem ASTRA SOS telefona smo se susreli sa nekoliko firmi koje su poslovale i zloupotrebljavale građane na ovaj način. Pa tako, posmatrajući statistiku ASTRA SOS telefona tokom 2015. godine građani su pozivali zbog 70 različitih poslovnih ponuda, a u slučaju 28 njih bilo je znakova prevare ili moguće eksploatacije.

Shodno Zakonu o privrednim društvima i Zakonu o oglašavanju nakon intervencije ASTRE protiv 9 firmi su podnete prijave za privredni prestup.

Preventivno-edukativni pozivi

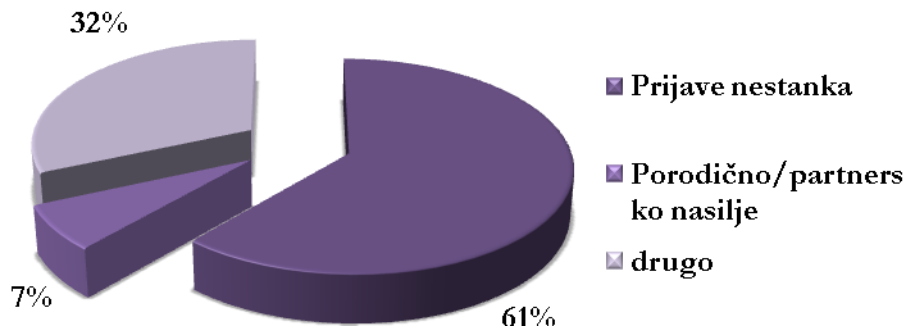

Grafikon 4: Preventivno-edukativni pozivi

Na *Grafikonu 4* predstavljeni su pozivi preventivno-edukativne prirode – **413** poziva (**18%** od ukupnog broja poziva) ove vrste je primljeno u 2015. godini.

Osim pružanja informacija koje se odnose na bezbedne načine zapošljavanja, tokom 2015. godine, 21 osoba je kontaktirala ASTRU i radi dobijanja informacije o bezbednom putovanju u inostranstvo ili zbog sastajanja sa osobom koju je upoznala preko interneta.

Ostali pozivi

Grafikon 5: Ostali pozivi

Grafikon 5 daje prikaz poziva iz grupe “ostali pozivi” – ukupno **753**, odnosno **34%** poziva primljenih u 2015 godini. Kategorija “ostali” pozivi obuhvata sve pozive u vezi sa nestalim osobama (463), prijave nasilja u porodici (52), kao i pozive koji nisu u vezi sa problemom trgovine ljudima, već se radi o nekom drugom vidu nasilja ili nekoj drugoj problematici (234). U ovakvim slučajevima intervencija konsultantkinja, zasnovana na osnovnim principima rada ovog SOS telefona podrazumeva obezbeđivanje informacija i upućivanje na specijalizovane NVO ili državne organe koji su zaduženi za konkretnu problematiku.

Važno je istaći da je među pozivima koji se odnose na nestale osobe **414 poziva** primljeno putem Evropskog broja za nestalu decu 116 000 u Srbiji. Pozivi primljeni putem ovog broja mogu se razvrstati u dve kategorije: nestala deca (**215**) i slučajevi „nestalih beba“ (**199**). U navedenom periodu **155** poziva odnosilo se na direktne prijave nestanka dece i preduzete korake u cilju njihovog pronalaska. Prijavljeno je 17 slučajeva nestanaka (koji su se odnosili na ukupno 21 dete): **13** devojčica i **8** dečaka.

Tokom 2015. godine 199 poziva se odnosilo na slučajeve „nestalih beba“. Primljeno je ukupno **53** nove prijave roditelja koji sumnjaju da su im bebe ukradene iz porodilišta u Srbiji ranijih godina. Roditelji koji su i ranije zvali ASTRU su nastavili da nas kontaktiraju kako bi dobili informacije o mogućnostima da ostvare svoja prava i da se informišu o trenutnoj situaciji i aktivnosti koje Vlada preduzima u cilju implementacije presude Evropskog suda za ljudska prava u slučaju Zorice Jovanović protiv Srbije. Detaljnije informacije o radu Evropske linije za nestalu decu 116 000 u

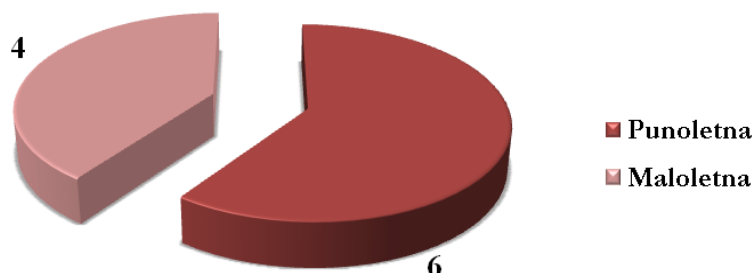
2015. godini možete naći na sledećem linku: <http://www.astra.org.rs/evropski-broj-za-nestalu-decu/#top>.

Žrtve trgovine ljudima i pomoć žrtvama

Od marta 2002. godine do kraja 2015. godine, putem ASTRA SOS telefona identifikovano je ukupno 470 žrtava trgovine ljudima, od čega su 392 (83%) bili državljani/državljanke Srbije. Od ovog broja, 168 žrtava su bila deca (36%).

Kao što je ranije napomenuto, u 2015. godini primljeno je ukupno 38 prijava moguće žrtve trgovine ljudima i/ili trgovca. Od ovog broja identifikovano je 10 žrtava trgovine ljudima. Jedan slučaj je prijavljen još u prethodnoj godini, ali je konačna identifikacija obavljena u 2015. godini. Sve identifikovane osobe su ženskog pola, od čega je 4 dece.

Identifikovane žrtve trgovine ljudima

Grafikon 6: Identifikovane žrtve trgovine ljudima

U 5 slučajeva nije bilo moguće doći do više podataka o prijavljenom slučaju trgovine ljudima/ žrtvi i ili trgovcu, dok je u 4 slučaja istraga još uvek u toku. U 13 slučajeva koji su prijavljeni putem ASTRA SOS telefona nisu pronađeni elementi trgovine ljudima. U 7 slučajeva ASTRA je informisana o slučajevima trgovine ljudima, ali nije bila u mogućnosti da ostvari direktan kontakt sa žrtvom.

Za razliku od prethodnih godina kada je najveći broj poziva bio u vezi sa radnom eksploatacijom

naših državljana na gradilištima u Ruskoj Federaciji, u 2015. godini putem ASTRA SOS telefona nisu zabeleženi slučajevi ove vrste. Naprotiv, većina identifikovanih žrtava je seksualno eksploatisano (**6 osoba**). U jednom slučaju radilo se o trgovini ljudima u cilju sklapanja prinudnog braka. U dva slučaja postojalo je više oblika eksploatacije: prinudni brak i seksualna eksploatacija, kao i seksualna eksploatacija i prinuda na vršenje krivičnih dela. U jednom slučaju lanac trgovine ljudima je prekinut u fazi vrbovanja, tako da do eksploatacije nije ni došlo. Pretpostavlja se da bi se i u ovom slučaju radilo o seksualnoj eksploataciji.

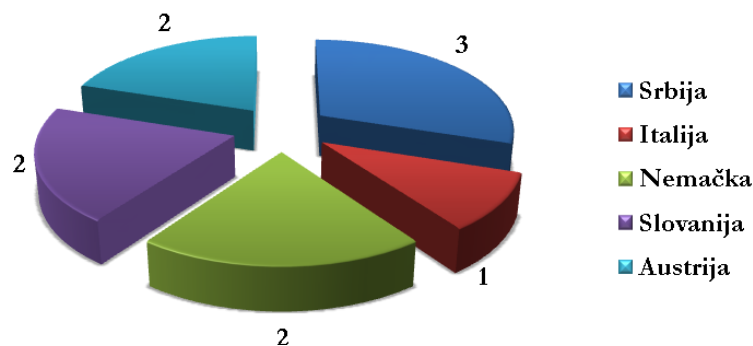
Velika zastupljenost seksualne eksploatacije i neregistrovanje slučajeva radne eksploatacije putem SOS telefona je u skladu i sa zvaničnim podacima Centra za zaštitu žrtava trgovine ljudima, po kojima je od ukupnog broja identifikovanih žrtava (40) njih 19 bilo žrtva seksualne eksploatacije, dok se samo u dva slučaja radilo o radnoj eksploataciji.

Vrsta eksploatacije	Identifikovano
Seksualna eksploatacija	7
Prinudni brak	1
Seksualna eksploatacija i prinuda na vršenje krivičnih dela	1
Seksualna eksploatacija i prinudni brak	1

Tabela 7: Vrste eksploatacije

Većina žrtava identifikovanih putem ASTRA SOS telefona je bila eksploatisana u inostanstvu, dok se Srbija kao zemlja eksploatacije pojavljuje svega u tri slučaja. Detaljnije informacije o zemljama destinacije prikazane su u Grafikonu 8.

Zemlje eksploatacije

Grafikon 8: Zemlje eksploatacije identifikovanih žrtava

U dodatna 2 slučaja putem ASTRA SOS telefona nevladina organizacija iz Austrije je prosledila saznanja o našim državljkama koje su u toj zemlji identifikovane kao žrtve trgovine ljudima i kojima je ova organizacija pružila pomoć. U oba slučaja se radilo o radnoj eksploataciji (rad u kaficu i bebisiting) a do ponuda su devojke došle putem oglasa pronađenih na internetu. Organizacija iz Austrije je prosledila kontakte ASTRA SOS telefona devojkaма ukoliko budu imale potrebu za dodatnom podrškom i pomoći po povratku u Srbiju.

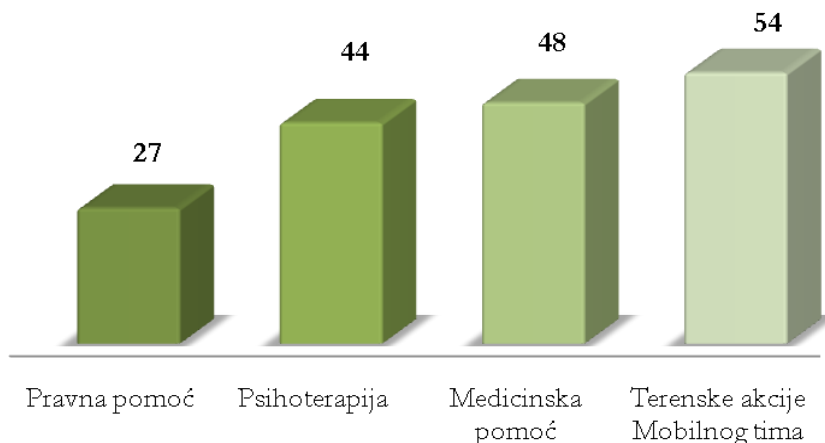
U 2015. godini na osnovu prijava o nestaloj deci koje su primljene putem Evropskog broja za nestalu decu 116 000 u Srbiji identifikovane su 2 maloletne žrtve trgovine ljudima. Ovaj podatak potvrđuje postojanje rizika i podložnosti nasilju kome su izložena nestala i deca odbegla od kuće.

Žrtve sa kojima je ASTRA tokom 2015. godine stupila u kontakt su samo u 3 slučaja bile upućene od strane Centra za zaštitu žrtava trgovine ljudima, o dvema žrtvama ASTRA je dobila informacije od nevladinih organizacija iz inostranstva, jedan slučaj je upućen od strane Prihvatišta za decu, u jednom slučaju roditelji su kontaktirali ASTRU, dok su 2 osobe lično kontaktirale SOS telefon.

Tokom 2015. godine osim podrške pružene putem SOS telefona, preko 300 različitih vrsta asistencija i urgentnih pomoći je pruženo žrtvama trgovine ljudima. Pa tako na primer, psihoterapeuti iz ASTRINE mreže psihoterapeuta su održali preko 40 seansi sa žrtvama, dok je podrška u vidu savetovanja pružena za 15 klijenata/klijentkinja. Medicinska pomoć je obezbeđena 48 puta, a uključivala je obezbeđivanje lekova, lekarskih i stomatoloških pregleda. ASTRIN mobilni tim je tokom 2015. godine obavio preko 50 terenskih akcija u cilju pružanja pomoći i podrške

žrtvama. Osim navedenih, pomoć za žrtve se ogledala i u nabavci higijenskih paketa i prehrambenih proizvoda, obezbeđivanju prevoza za posete psihoterapeutu, lekaru, centrima za socijalni rad, odlasku na ročište i sl.

Vrste pomoći žrtvama trgovine ljudima

Grafikon 9: Neke od vrsta pomoći obezbeđene za žrtve trgovine ljudima

Hitan smeštaj u vidu iznajmljivanja stana je obezbeđen za jednu klijentkinju, samohranu majku, za period od tri meseca koja je iz bezbednosnih razloga morala da promeni boravište.

Advokati ASTRE su 26 puta zastupali oštećene na sudu, a tokom ovog perioda obavljena je i 1 pravna analiza ugovora o radu. U 2015. godini, samo dva sudska ročišta za ASTRINE klijentkinje su završena presudom za trgovce. U jednom slučaju dosuđena je kazna zatvora od 3 godine i 8 meseci, dok su u drugom slučaju 2 lica osuđena na kaznu zatvora od po 5 godina, a jedna osoba na kaznu zatvora od 5 godina i 6 meseci.

U ovom periodu ASTRA je nastavila sa pružanjem podrške žrtvi trgovine ljudima koja je više od 10 godina bila eksploatisana, a nakon toga osuđena na kaznu zatvora od 18 godina za ubistvo koje se dogodilo dok se ona nalazila u lancu trgovine ljudima.

U septembru 2014. godine ona je upućena na izdržavanje zatvorske kazne, a iste godine podneta je žalba za zaštitu zakonitosti Vrhovnom kasacionom sudu, kao i žalba Ustavnom sudu Srbije zbog zanemarivanja činjenice da je okrivljena žrtva trgovine ljudima kojoj tokom sudskog postupka nije

dodeljen takav status i pored toga što je zvanično identifikovana kao žrtva.

Vrhovni kasacioni sud je iste godine odbio žalbu, dok je Ustavni sud u decembru 2015. godine doneo istu odluku. S obzirom da su ovim iscrpljeni svi redovni pravni lekovi, preostaje da se tokom perioda od narednih par meseci razmotri podnošenje predstavke Evropskom sudu za ljudska prava u Strazburu.

U međuvremenu u septembru 2015. godine klijentkinja je izrazila želju da podnese zahtev za pomilovanje predsedniku Republike Srbije i da uz zahtev priloži i potpise građana, pre svega svojih meštana koji je u tome podržavaju. Iz tog razloga, u dogovoru sa njom i Centrom za zaštitu žrtava trgovine ljudima koji je takođe bio angažovan na pružanju pomoći i podrške klijentkinji, ASTRA je pokrenula on-line peticiju. Peticija je oglašena na društvenim mrežama, kao i na sajtu ASTRE i Centra za zaštitu žrtava trgovine ljudima, a potpise su prikupljali i članovi njene porodice od njihovih meštana. U decembru mesecu, klijentkinja je podnela zahtev za pomilovanje koji je podržalo preko 2300 građana, kao i brojne nevladine organizacija iz zemlje i inostranstva. Trenutno se čeka odluka Komisije za pomilovanje.

Problemi u vezi sa upućivanjem žrtava na pomoć i podršku ASTRE su bili vidljivi i u prethodnoj godini. Kao što je već ranije napomenuto, prema zvaničnoj statistici Centra za zaštitu žrtava trgovine ljudima u 2015. godini identifikovano je 40 žrtava trgovine ljudima. Od tog broja samo 3 osobe su upućene na asistanciju ASTRE.

U cilju prevazilaženja problema u saradnji i komunikaciji između ASTRE i Centra za zaštitu žrtava trgovine ljudima, u 2015. godini pristupilo se radu na ozvaničavanju saradnje kroz potpisivanje zajedničkog memoranduma koji bi imao za cilj da se propisana načela, aktivnosti, sistem upućivanja primenjuju u praksi kako bi žrtve ostvarile svoja prava i dobile punu podršku u procesu reintegracije i socijalne inkluzije. **Potpisivanje Memoranduma je zakazano za januar 2016. godine.**